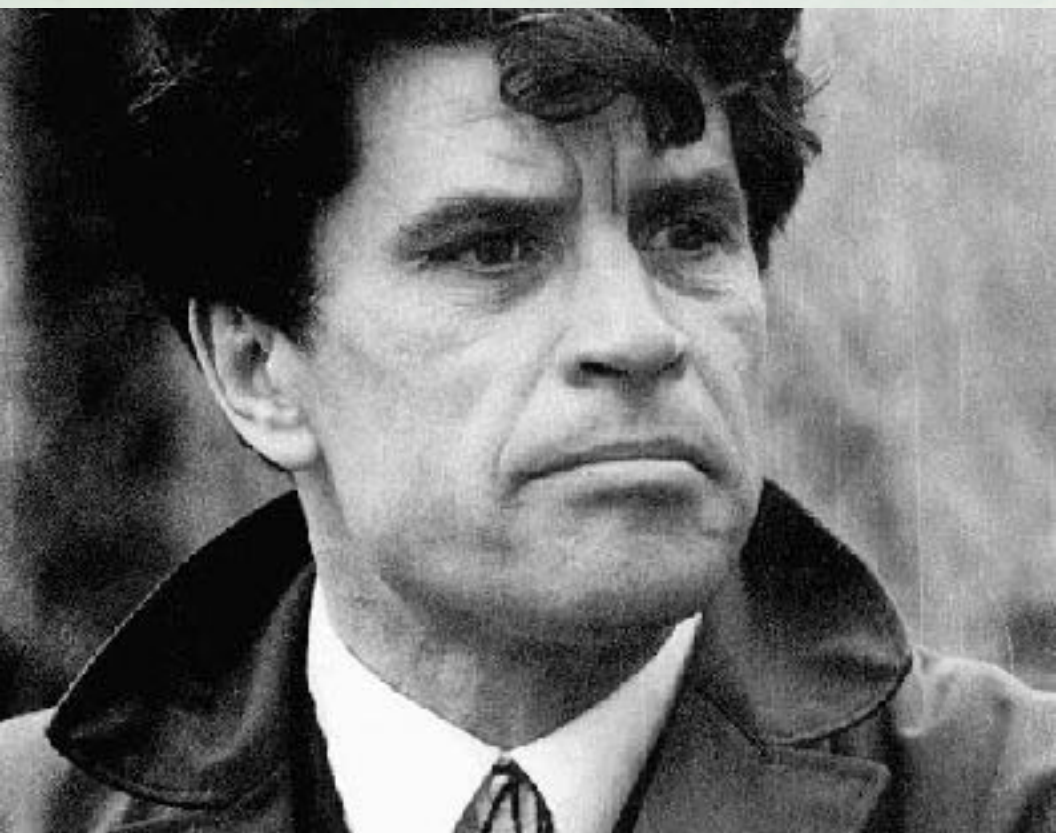

Вогник далеко в степу

Григiр Тютюнник

Увага! Ви читаете фрагмент тексту. Повний текст твору вилучено за запитом правовласників!

Нас прийняли до училища разом: трьох Василів — Василя Силку, Василя Оборю, Василя Кібкала — і мене. Мене-то звати Павлом, а прозивають Павлентієм. Ну, та я, правда, сам і винен.

Василів узяли з першого ж дня, а мене забракували: сказали, що малий. Хлопців одразу й перевдягли. Видали їм новенькі хакові пілотки, новенькі, теж хакові, гімнастерки з натороченими товстою білою ниткою кишнями на грудях (не по дві, як у військових, а по одній), штани, черевики, широкі брезентові паски підперезуватися, навіть шкарпеток, про які ми тільки чули, по дві пари. До того всього, сказали, видадуть перегодом ще сірі шинелі з солдатського сукна і шапки.

А я в чім прийшов — не буду казати, в чім, бо це не весело, — у тім і зостався.

Хлопці раділи, обмацували один на одному одіж, упізнавали один одного і не впізнавали, розчервонілися всі, пілотки набакир... А Василь Силка, як оглянув себе в новому, ляснув у долоні, крутнувся на одній нозі й вигукнув: — як лоша заіржав:

— Чи це я, чи не я? Чи нова копійка?!

Я теж обмацував їх і теж пробував усміхатися, та, мабуть, лише косоротився, і під оком сіпалося. Мені коли погано, то під оком сіпається.

Дорогою до села Василі втішали мене, що, мовляв, на той рік приймуть і тебе, що їхня форма до того року вже приноситься, а в мене буде нова, що вони однак будуть зі мною товаришувати — разом красти солону вночі з поля, бити пеньки в лузі, грати у два голоси на балалайках вечорами в неділю, а я на бубні вибиватиму. Я тоді на бубні саморобному, з собачої шкури, вибивав під Василеві балалайки: в мене-бо слуху немає, ото тільки на бубні. До того вони мене довішали, що я мало не розкис був. Ну, вдержався якось.

А вдома... Краще б я не приходив додому.

— Ну, що, Павлику? Що виходив? — спитала тітка Ялосовета, тільки-но я переступив поріг, і дивилася на мене з такою надією, що мені знову засіпалося під оком.

— Не взяли. Малий, сказали, — ледве вимовив я: так у горлі лоскотало.

Вона сіла на вичовганий піл з двома ненакритими подушками в узголів'ї і заплакала.

— Та й що ж тепер? — Тітка дивилася на мене крізь сльози нещасними очима, — Як же тепер, га?

— Не знаю... На роботу піду.

— В чому? Подивися на себе. А їсти що? Хліба намолотили тільки в державу і то не хватило до плану. — І знову заплакала, затуливши очі долонею.

Вона любила плакати.

Я тихенько вийшов з хати, знайшов у сінях мотузок і подався на берег, до річки: може, де вільшеня або

вербенья сухе трапиться — треба ж якось її втішити, щоб хоч уночі не плакала.

Тітка Ялосовета мені мачуха. Вона пішла за мого тата "на дитину", як мені було дев'ять років, і прожила з ним до війни рівно місяць, а зі мною оце вже шостий рік мучиться. Я-бо ніколи й разу не назвав її матір'ю, якось язик не повертається. Якби хоч тато був... А вона обижається, думає, що то я нарошне, на зло. Нічого, знайду ось вільшечку — переплаче. Вона радіє, як є чим топити. Спробуй її ще знайти, ту вільшечку!.. Казав уже їй раз: ідіть заміж, а я й сам якось. Плаче. Ну, хай як хоче. Я ж не заставляю. Та ще й півхати нема, зосталася тільки хатина, а більшу половину одірвало бомбою. У нас у півсела нема хат — такий сильний був бій... Нічого, нарубаю дров, зваримо щось їсти, а далі воно покаже. Не плакатиме ж вона з ложкою в руках!

Над річкою вечоріє, прохолоднішає на ніч. Заграва од захід сонця поринула аж до дна і звідти світить. На лататті місцинами густо біліють лілії, вони схожі на зграї білих чаєнят, що сіли на воду. Тут я витягав дерево з нашої хати надбитої. Двері плавали майже цілі і обаполи. А вікон — ні однісінького і в трісках не знай шлося... Піймаю обапіл, ухоплюся за нього руками і правлю до берега, вибиваючи ногами. Зубами цокочу, губи не звезду — така холодна вода була. А тітка Ялосовета бере те, що я до берега приправив, та у двір носить. Я тоді з місяць кашляв: простудився. На те літо, як ми не неврожай, може, доточимо хату. А зараз треба знайти якийсь сухостій та вечерю зварити. Нічого, переплаче...

Другого дня ми пішли в училище вдвох з тіткою Ялосоветою. Я-то не наважився б, а — вона.

Зайшли просто до директора.

Директор був у кабінеті сам. Стояв біля вікна спиною до дверей, невисокий, щупленький, з блискучим лакованим щіпком у руці, дивився в училищний двір — звідти лунали різноголосі команди шикуватися "по ранжиру в колону по чотири". Було перше вересня. Коли ми ввійшли і стали при порозі, директор озирнувся. Він був у всьому військовому, з портупєями через плече, тільки без погонів: на гімнастерці два ордени, а решта — планочки. Подивився на тітку Ялосовету, потім на мене. Якийсь захололо-уважний подив був у його сірих опуклих очах.

— Що ви хотіли? — спитав він.

Тітка Ялосовета одразу заплакала, почала розказувати, що хату нашу "викинуло бомбою в річку", що живемо ми в тій хаті, як у норі, одягатися ні в віщо, їсти теж не дуже... А я стояв, дивився у підлогу і тримав у спітнілій руці згорнуті в дудочку документи: заяву, метричну довідку, табель за п'ятий клас і автобіографію. Мені було ніяково від того, що тітка Ялосовета розказувала все про нас — хоч воно й правда — та ще й підхвалює мене:

— Він слухняненький, роботящий, не дивіться, що такий ото малий. Він підросте. І вчиться ловко, самі ловкі оцінки. Якби було за чим далі учитися, то хіба я його привела б оце... А то таке, наче збуваю дитину...

— Скільки тобі років? — спитав директор, перевівши свій уважно-здивований погляд з тітки Ялосовети на мене.

Я подав йому документи. Він пробіг їх очима і посміхнувся. Тітка Ялосовета дивилася на нього благально.

— Те що малий, нічого. — Директор обміряв мене поглядом, а я боявся і дихнути. Стояв і не дихав. — Ми йому підставку зробимо, щоб до верстата діставав. Але ж йому нема ще й п'ятнадцяти років...

— Та скільки ж там — без одного місяця не п'ятнадцять.

Директор ще раз переглянув табель, заяву (я написав її дуже каліграфічне, майже намалював) і раптом запитав:

— А що в тебе за ім'я — Павлентій?

Тітка Ялосовета теж глянула на мене здивовано.